

[דף סיכום בחינה](#)

מזהה בחינה: 001000252332 מזהה סטודנט: [REDACTED]

שם קורס: הפשרה במשפט העברי

מספר שאלה	ציון מירבי	ציון שאלה סופי	שאלת בונוס
1	30.00	28.00	0
2	30.00		0
3	30.00	30.00	0
4	30.00		0
5	30.00	26.00	0
6	10.00	10.00	0
7	1.00		1

ציון בחינה סופי : 94.00

הבחינה הבדוקה בעמודים הבאים

א. קראו את כל השאלות בטרם תתחילו לענות. **שימו לב לבחירה.**

ב. ארגנו את תשובתכם וענו רק על ששאלתם.

ד. כל חומר עזר אסור בשימוש. יש לכם בנספחים את הסילבוס הממוקד ויש לכם קובץ ריק לטיוטה

ה. משך הבחינה שעתיים.

ו. שימו לב להגבלת המקום

ז. יש שאלת בונס שמטרתה מקום לטיוטה

השאלות 1-2 הינן שאלות לבחירה, יש לבחור ולענות על 1 שאלות בלבד.

שאלה מס' 1 (30 נק' - שאלת בחירה 1/2)

1. האם הפשרה מופיעה בתורה? (להבדיל מהנביאים)

2. האם הפשרה מופיעה במשנה? הסבירו.

3. "רבי (רבי יהודה הנשיא) אומ' דן את הדין זיכה את הזכאי חייב את החייב נמצא עושה צדקה עם החייב שמוציא גזילה מתחת ידו ודין עם הזכאי שהוא מחזיר לו את שלו" (מתוך תוספתא, סנהדרין פרק א):

במי מצדד רבי יהודה הנשיא (עורך המשנה) ביחס למחלוקת בין ר' יהושע בן קרחה ובין ר"א בנו של ר"י הגלילי. הסבירו. האם יש בכך להסביר את מקומה של הפשרה במשנה.

תשובה:

1. הפשרה אינה מופיעה בתורה, אין לה מקור שם. 4/4

2. כפי שראינו בשיעור, הפשרה כפי שאנו מכירים אותה אף אינה מופיעה במשנה, אך היא מופיעה בבבלי ובריתות ובתוספות (-שאלו המקורות שלא הוכנסו למשנה בעריכתה מסיבות שונות).

6/8. **היה מקום לציין באיזה הקשר הוזכרה, פשרה כפוייה, מעגל שוטה**

3. אנו למדים מדעותיו של ר' יהודה הנשיא שכתב וערך את המשנה, שהוא צידד בר' אליעזר במחלוקת בנושא הפשרה. המחלוקת עומדת ביסודה על הרשות לבצוע (לפשר). דעה אחת היא של ר' יהושע בן קרחה שטוען כי **מצווה** לבצוע, והפשרה צריכה להיות חלק ממערכת המשפט מאחר ומקדמת ערכים של שלום וצדקה (מביא פסוקים עליהם הוא מסתמך), שאלו ערכים שאינם מתקיימים בדין. ואילו הדעה המנוגדת היא של ר' אליעזר בן ר"י הגלילי שטוען כי **אסור** לבצוע. הוא טוען כי מקומה של הפשרה הוא מבורך אך חייב להיות מחוץ לדין, ולא לצידו. (מברך את אהרון הכהן שהיה רודף שלום אך מחוץ לבית המשפט). הפשרה מקומה מחוץ למערכת המשפט, המשפט לאלוקים הוא. ר' יהודה הנשיא במקור המובא לעיל מראה כי ערכים של צדקה, אחד מהערכים אותם ר' יהושע בן קרחה מנסה להכניס למערכת המשפט וקובע כי בדין הם אינם נוכחים, כן יכול להופיע במערכת של דין ללא פשרה. הוא מביא דוגמא לצדקה **צדקה** בדין במצב שבו חייבת את החייב, וטוען כי עצם חיובו הוא צדקה כלפיו- מאחר וזיכית אותו להימנע מלהחזיק בממון שאינו שלו ולהחזיר אותו לבעליו האמיתיים, בעצם הצלת אותו מגזל ולכן עשית כלפיו צדקה. דוגמא נוספת שהובאה בתוספתא זו היא מצב בו חייבת את החייב אך הוא עני א'ז אם בתור דיין, הבאת לו, אחרי גמר הדין, מכספך האישי כסף לשלם את החוב- עשית עימו צדקה כי גם זיכית אותו מגזל וגם סייעת לו לשלם את החוב במצב שבו הוא לא יכול לשלם. כך גם שפטת דין צדק, וגם עשית צדקה. כך הוא מנסה להוכיח לריב"ק כי ערכים אלו יכולים להתקיים גם במקרה של דין ללא פשרה. **ניתן** ללמוד מכך על הסיבה שלשמה הוא לא הכניס את נושא הפשרה למשנה **נראה** כי ר' יהודה הנשיא אינו תומך בעמדתו של ריב"ק, אלא חושב כפי ר' אליעזר- שמקומה של הפשרה היא מחוץ למשפט והדין צריך להישאר הדרך היחידה לשפוט ולסיים סכסוכים. לכן הפשרה נעדרת מהמשנה. 18/18

שאלה מס' 2 (30 נק' - שאלת בחירה 1/2)

להן ציטוט מהתלמוד הבבלי
אמר רב: הלכה כרבי יהושע בן קרחה. -
איני? (האמנם) והא (והרי) רב הונא תלמידה דרב הוה (תלמידו של רב היה), כי הוה אתו לקמיה דרב
הונא, (כאשר היו באים לפני רב הונא) אמר להו (אמר להם): אי דינא בעיתו אי פשרה בעיתו (אם דין
אתם רוצים אם פשרה אתם רוצים).
מאי מצוה נמי דקאמר רבי יהושע בן קרחה - מצוה למימרא להו: אי דינא בעיתו, אי פשרה בעיתו. -
(מהי המצוה שאמר רבי יהושע בן קרחה - מצוה לומר להם "אם דין אתם רוצים אם פשרה את
רוצים).

1. לאור מסקנת הקטע המצוטט מהתלמוד הבבלי - האם כשר' יהושע בן קרחה אומר שמצוה לבצוע
הוא מתכוון להליך פשרה שתלוי בהסכמת הצדדים?

2. בקטע המצוטט מהתלמוד מופיע דיון שבמרכזו שאלה ותשובה. ראינו שיש שתי דרכים אפשריות
להבין את שאלת התלמוד ואת התשובה.
הסבירו את שתי הדרכים להבנת מהלך הדיון (השאלה והתשובה).

תשובה:

השאלות 3-4 הינן שאלות לבחירה, יש לבחור ולענות על 1 שאלות בלבד.

שאלה מס' 3 (30 נק' - שאלת בחירה 1/2)

1. לפי ברכיהו ליפשיץ – מה המשמעות הלשונית של פשרה? מהי הפשרה? מהי המוטיבציה לסטות מהמסלול של דין למסלול של פשרה?
2. לפי דעת המרצה (איתי ליפשיץ) – מה המשמעות הלשונית של פשרה? מהי הפשרה? מהי המוטיבציה לסטות מהמסלול של דין למסלול של פשרה?
3. מהי ההבחנה לגבי **תוצאת הפשרה** שעולה מן המחלוקת בין הליפשיצים.

תשובה:

1. לפי דעתו של ברכיהו ליפשיץ: משמעותה הלשונית של המילה היא **הסכמה**. הפשרה היא דרך מחוץ לדין תורה לפסוק על מנת להביא סכסוך בין הצדדים לסיומו, וכל זאת בהסכמת הצדדים לתהליך. המוטיבציה לסטות מהדין היא משום "יראת הדין" – הדיינים חוששים לפסוק לא נכון משום שהם עוברים על דין תורה, ושהם עלולים לפסוק בניגוד לרצונו של הקב"ה (והרי הם שליחי משפטו בעולם) ולכן יעדיפו לצאת ממסלול "אלוקי" למסלול "אנושי", שבו הם לא מחויבים לדין תורה ולא מקיימים את משפטו של אלוקים ומסתכנים בלקיימו באופן שגוי, ולפסוק במסלול אנושי על דרך הפשרה. **10/10**
2. לפי דעתו של המרצה, משמעותה הלשונית של פשרה היא **הפרדה**. כפי שנכתב שפעולת הפרדת הקוצים מבגד נקראת "מפשר", כך גם הצדדים המצויים בסכסוך סבוכים אחד בשני, ומטרת הפשרה היא להפריד ביניהם בצורה יפה על מנת שלא יחזרו לביהמ"ש בסכסוך חוזר. לפי דעתו, המטרה של הפשרה היא לפתור את הסכסוך כך שלא יהיו תלויים אחד בשני, ויוכלו להיפרד. הפשרה לדעתו, היא מסלול המתקיים שאינו מחוץ לדין, אלא לצד הדין, והוא יכול להתקיים גם במקביל לדין התורה. "אין לו לדין אלא מה שעניו ראות", אין מה לחשוש מפסוק לפי דין התורה כי הדיינים קיבלו את הסמכות לקיים את משפט ה' בעולם ולכן הם יכולים לפסוק לפי ראות עיניהם ולפי העובדות הנתונות בפניהם. **10/10. היה מקום להדגיש את ערכי השלום. ניתן ניקוד מלא לפני משורת הדין לאור האמור בסעיף 3**
3. לדעתו של ברכיהו, תוצאת הפשרה היא תוצאה זהה לתוצאה המתקבלת בדין, ורק הדרך בה הדיינים בוחרים לפסוק לפיה היא השונה. לעומת זאת, לדעתו של המרצה, התוצאה אינה מחייבת שתהיה שווה בין בדין בין בפשרה, מכיוון שהפשרה מקדמת ערכים כמו שלום וצדקה שאינם מצויים לרוב בהליך השיפוטי של הדין והם אלו שעלולים להשפיע על התוצאה באופן שונה. **10/10**

סעיף 80 לחוק בתי המשפט

בית משפט שנחלקו בו הדעות (תיקון מס' 15) תשנ"ב-1992

(א) בית משפט הדן במותב ונחלקו דעות השופטים, תכריע דעת הרוב.

(ב) באין רוב לדעה אחת בענין אזרחי, תכריע דעת אב-בית-הדין.

(ג) .....

ענו על השאלות שלהלן בהנחה שבמשפט הישראלי שופט אינו רשאי לומר "איני יודע" וזה אינו נתון לשינוי.

1. **נסחו** תיקון **לנוסח של** סעיף 80 (א) לחוק בתי המשפט בהתאם למשפט העברי. נמקו. והסבירו במה התיקון על פי המשפט העברי עדיף על המצב כיום בחוק הישראלי

2. **נסחו** תיקון **לנוסח של** סעיף 80 (ב) לחוק בתי המשפט בהתאם למשפט העברי. נמקו. והסבירו במה התיקון על פי המשפט העברי עדיף על המצב כיום בחוק הישראלי.

3. כאשר המחלוקת בין השופטים היא על סכומי החיוב, כגון: שופט א מחייב 80, שופט ב מחייב 100, שופט ג מחייב 120. כיצד יפסקו במצב כזה על פי המשפט העברי.

תשובה:

שאלה 5 שאלת חובה

1. כתבו בקצרה (טיעונים מרכזיים) את פסק הדין אגיאפוליס כפי שהייתם כותבים אותו אילו הייתם צריכים להכריע בשאלות שבהם עסק פסק הדין אגיאפוליס. אך לא כשופטים בבית משפט ישראלי אלא על פי המשפט העברי. (צינו בפתח תשובתכם מהי השאלה העקרונית שבה הכריע פסק הדין. אין צורך לציין את עובדות המקרה.)
2. פסק הדין אגיאפוליס עשה שימוש ב"משפט משווה" ופנה אל המשפט העברי. מדוע המשפט המשווה האמור בפסק הדין אגיאפוליס לא מסייע לכם בכתיבת תשובתכם לסעיף א של השאלה.
3. העלו ביקורת על פסק הדין אגיאפוליס בקשר למשפט המשווה שנעשה בפסק הדין.

תשובה:

1. השאלה העקרונית בה עסק פסק הדין היא האם לאחר שניתנה רשות לביהמ"ש בהסכמת הצדדים לפסוק על דרך הפשרה, עדיין ניתן לפסוק לפי הדין המהותי.
- שאלה שעלתה בפסק הדין, היא האם ניתן לפסול פסק דין של פשרה רק מאחר והיא חופפת לדין המהותי של אותו המקרה.
- הצדדים בהליך זה הסכימו לתת סמכות לבית המשפט לפסוק על דרך הפשרה, ומתוך כך יש לו סמכות להכריע בהליך בין הצדדים.
- הצדדים בבחירתם בהליך זה, ויתרו על חלק מהעדים שלהם, חלק מטיעוניהם והוכחותיהם, וכל זאת מאחר וציפו לתוצאה שמקלה עליהם על פני תוצאה של דין שבה לרוב יש "מנצח" ו"מפסיד". אילו היו יודעים כי למרות בחירתם במסלול הפשרה, השופטים יפסקו בדרך הדין, יכול להיות שהיו בוחרים באופציית הדין ומשקיעים מאמצים בבניית תיק כך שיוכחו באופן מלא מדוע הם אינם צריכים לשלם פיצויים.
- מאחר וערך הפשרה במשפט העברי מקדמים ערכים של שלום וצדקה, עלינו לחקור ולבדוק מהי התוצאה שתוביל לשלום בין הצדדים ותוביל לכך שהצדדים יסיימו את הסכסוך בשלום, ובלי שייצאו מבית המשפט מסוכסכים יותר משהיו.
- פסקי דין בהם תהיה תוצאה בינארית (-מצב בו צד אחד מקבל הכל וצד שני לא מקבל כלום, יוצא נפסד) יהיו פסקי דין נדירים בהם תהיה הוכחה לבית דין שהצד החייב הוא חייב במאת האחוזים ואין לסור מהדין במצב כזה, מקרים בהם החייב הוא גזלן ידוע ולכן יכול להיות שבהינתן פשרה ייצא החוטא נשכר ויבין שמשלם לגנוב כי יש אפשרות "לצאת בזול", מצבים בהם צד אחד הוא ממול ובורח לאופציית הפשרה מאחר ויודע שלפי הדין הוא יהיה חייב לשלם, והפשרה יכולה לרכך את גזר דינו, הוא אינו בוחר באופציית הפשרה כדרך לסיים את הסכסוך בצורה יפה ובשלום אלא כדי לברוח מעונש.

- במקרה דנן, נראה כי אין הצדקה מיוחדת לפסוק פסק דין בינארי בו אגיאפוליס משלמת באופן מלא את כל הפיצויים, ועל מנת לפסוק פשרה אשר תביא לשלום בין הצדדים, נראה כי יש לפסוק פשרה שהיא אינה בינארית ומחלקת את הנטל בין הצדדים לסכסוך.
- באגיאפוליס מסתמכים על הנוסח "בין לדין ולבין לפשרה" שהיה מקובל בשטר בורות, הפרשנות המוצעת היא שפשרה כוללת בתוכה את האפשרות של דין. שאלה א מתייחסת לשאלה מה צריך לפסוק בית משפט מוסמך - שאינו זקוק לשטר בורות. ניתן ניקוד ע"ב התשובה ב.3.3
2. המשפט המשווה האמור בפסק דין אגיאפוליס אינו מסייע לנו מאחר והשימוש בו נעשה באופן לא נכון, שתי הגישות מבוססות על ערכים שונים (כפי שאסביר, בהרחבה, בסעיף הבא) ולכן לא ניתן להשוות ביניהן וכל שיטה מקדמת את הערכים שלה, משום כך המשפט המשווה לא יכול לסייע לנו **+12**
- בכתיבת התשובה והטיעונים בס' א.

3. המשפט המשווה שנעשה בפסק דין אגיאפוליס שגוי במהותו, זאת מכיוון שכאשר **אנו** פונים לכלי של המשפט המשווה אנו נדרשים להשוות בין שיטות משפט שבבסיסן **עומדים** ערכים זהים. במקרה שלנו, ערך הפשרה במשפט הישראלי לפי ס'79(א) הוא ערך של תועלתנות- כך אנו חוסכים דיונים ארוכים, מפנים זמן לבתי המשפט לתיקים אחרים בהם לא ניתן להשתמש בכלי הפשרה, חוסך משאבים וכלי יעיל לסגירת תיקים בזמן קצר יותר. לעומת זאת, ערכה של הפשרה במשפט העברי היא **שונה** בתכלית- כפי שלמדנו מר' יהושע בן קרחה, הערכים שהפשרה צריכה לקדם הם ערכים של שלום וצדקה. לכן, לא ניתן להשוות בין שני שיטות משפט אלו. בפסק הדין השופטים מקיימים משפט משווה בין המשפט העברי והישראלי ולוקחים ביטויים מהמשפט העברי שכוונתם היא שונה בתכלית מכוונתם של השופטים להוכיח את עמדתם. ("**בין דין בין לפשרה**"- שנכתב במקור על שטרי בורות על מנת לתת סמכות לבוררים לפסוק באיזו דרך שיראו לנכון, מטרת השטר היא לתת סמכות, שהובא על ידי השופטים בפסק הדין כדי לתת הצדקה לכך שהם יכולים לבחור לפסוק גם לפי הדין וגם לפי הפשרה כראות עיניהם). הם פוסלים את האפשרות של "פשרה מכאנית" בה מחלקים בתוצאה את העול והרווח בין הצדדים במקרים שבהם אין הצדקה לכך, בניגוד למשפט העברי שייטה לפסוק פשרות בהן לרוב אין תוצאה בינארית של מרוויח ומפסיד, מאחר וסיכויים נמוכים יותר שזה יוביל לשלום בין הצדדים. המשפט העברי יפסוק בדרך זו רק במקרים חריגים (המובאים לעיל).

שאלה 6 שאלת חובה

רבי שמעון בן מנסיא משתמש במונח – "צאו בצעו" – מונח שונה מזה שהשתמשו בו התנאים האחרים – מצוה/אסור "לבצוע".

10

(6)

כיצד הסברנו את המונח שבו משתמש רשב"מ? כתבו אחת משתי הצעות פרשניות שהצענו

תשובה:

"צאו ובצעו" הוא מונח אשר ר' שמעון בן מנסיא מביא בעמדתו בנושא הפשרה. הסברנו את המונח בכך שלפי ר' שמעון בן מנסיא, במצב שבו אפשר להציע פשרה לפי עמדתו- מצב בו הוא עוד לא שמע את דברי הצדדים/שמע ואינו יודע לאן הדין נוטה/יודע לאן הדין נוטה אך חושב שאולי הוא פוסק טעות (לפי חלק מהגישות), הדין רשאי לומר לצדדים "צאו ובצעו". הצעה פרשנית אחת שהצענו למונח זה הוא שהוא מתכוון לצאו מתחום בית המשפט וביצעו- ז"א, בצעו את הפשרה שלכם **מחוץ** לתחומי בית המשפט- ובכך נראה כי עמדתו של ר' שמעון בן מנסיא דומה יותר לעמדתו של ר' אליעזר הסבור כי מקומה של הפשרה היא מחוץ לבית הדין ולא בתוכו. הצעה נוספת היא הצעה הדומה ל"צא ולמד" ומונחים אחרים הדומים, המראה על שינוי כיוון. הדין מציע לצדדים, למרות סכסוכם, לשנות כיוון ולחשוב על אפשרות בה הם מסיימים את הסכסוך בפשרה, בצורה יפה ובשלום אחד עם השני.